

Thematische inleiding 'Effecten' en archief

- ❶ Korte beschrijving en instructies voor de leerkracht
- ❷ Dia met afbeelding voor inleidend groepsgesprek

Thematische inleiding

Korte beschrijving en instructies voor de leerkracht

Sieraden, familiefoto's, papieren, kleine aandenkens – toen de nazi's hun slachtoffers opsloten in de concentratiekampen, namen ze ook hun persoonlijke bezittingen af. In de Arolsen Archives, 's werelds meest omvangrijke archief over de slachtoffers van de nazivervolgning, worden nog steeds een paar duizenden van die gestolen items bewaard. De nazi's noemden deze buitgemaakte goederen 'Effekte' (hierna: effecten): de term werd oorspronkelijk gebruikt in het gevangeniswezen en is verwant aan ons woord voor waardepapieren. De voorwerpen werden bewaard in speciale opslagplaatsen (de zogenaamde 'Effektenkammern') en doorgaans verkocht om de Duitse oorlogskas te spijzen. Aan het einde van de oorlog werden de meeste opslagplaatsen geplunderd of vernietigd. De overgebleven voorwerpen zijn de ontheemde en (vaak laatste) tastbare herinneringen aan levens die door het noodlot werden ingehaald.

De Arolsen Archives zoeken nog altijd naar de familie en nabestaanden van de slachtoffers van de kampen: verzetslieden, politieke gevangenen, 'asocialen' ... iedereen die op grond van ideologische drogredeenen geen plaats verdiende in de volksge-meenschap van het nationaalsocialisme, of dwangarbeid moest gaan verrichten in de oorlogsmachine van nazi-Duitsland. Via de #StolenMemory-campagne, die bestaat uit een reizende tentoonstelling en een multimedia-website, proberen we de nabestaanden op te sporen en de overgebleven effecten terug te geven aan de rechtmatige erfgenamen.

Je vindt de video hier: <https://vimeo.com/504461454/6665d1b659>

Aan de hand van de materiële objecten en historische documenten die in de Arolsen Archives worden bewaard, wordt het leven en de lotgevallen van de individuele slachtoffers van het naziregime tastbaar gemaakt. Het project nodigt jongeren uit om even stil te staan bij de erfenis van een grimmig verleden en om actief deel te nemen aan onze internationale zoektocht naar antwoorden.

Het lesmateriaal voor #StolenMemory bestaat uit 3 leseenheden die apart of in combinatie kunnen worden gebruikt in de klas, in een workshop, of als voorbereiding op een bezoek aan de tentoonstelling. De modules geven duiding bij het onderwerp en de missie van de Arolsen Archives en laten leerlingen op creatieve en proactieve wijze kennismaken met archiefwerk en historisch onderzoek. De lessenreeks wordt afgesloten met een oefening waarbij de leerlingen via Instagram een persoonlijke oproep kunnen lanceren om te helpen zoeken naar de familie van een persoon.

Het thema van #StolenMemory wordt geïntroduceerd door middel van de onderstaande afbeelding (zie dia), die de leerlingen uitnodigt om na te denken over de begrippen 'effecten' en 'archief'. De afbeelding roept vragen, impulsen en associaties op, die de basis vormen van een brainstorm of inleidend groeps gesprek.

**Wat zijn 'Effecten'?
Waarom bevinden deze
objecten zich in de
Arolsen Archives? Wat moet
ermeê gebeuren? Deze
web story biedt antwoorden:**

[https://stolenmemory.org/nl/
story/effecten/](https://stolenmemory.org/nl/story/effecten/)

Thematische inleiding

Korte beschrijving en instructies voor de leerkracht

Wat zien we op de afbeelding en wat kan je eruit afleiden?

- Het zijn voorwerpen uit de naziperiode (rijksadelaarstempel, postzegel met de beeltenis van Hitler, opschrift *Reichsleiterskarte* ...)
- Het zijn kleine, persoonlijke bezittingen die iemand bij zich droeg (zoals we vandaag een smartphone en portefeuille op zak hebben)
- Het zijn de bezittingen van iemand uit de Sovjet-Unie (de gegevens op de ID-kaarten, het Cyrillisch schrift, de naam op de envelop)
- De collectie objecten lijkt uit de bruine envelop te komen (link naar het begrip 'archief')

Op dit punt kan je de term 'effecten' (persoonlijke bezittingen) introduceren met behulp van de web story (zie QR-code vorige pagina). Leg uit dat de voorwerpen de mogelijkheid bieden om zelf onderzoek te doen naar het lot van de slachtoffers van de nazivervolging. Vervolgens kan je ingaan op het begrip 'archief' en wat meer tekst en uitleg geven over de historische rol van de Arolsen Archives.

- Wat is een archief?
- Wat zijn de taken van een archief?
  - o Opslaan
  - o Bewaren
  - o Restaureren
  - o Ontsluiten / toegankelijk maken
  - o Valoriseren
  - o Digitaliseren
  - o Onderzoek en publicaties
  - o Tentoonstellingen
  - o Open science
  - o ...
- In het geval van de Arolsen Archives: documenten en materiële objecten van overlevenden en slachtoffers van de nazivervolging. Het archief bevat 30 miljoen documenten over 17,5 miljoen personen (in totaal 50 miljoen naamkaarten). De collectie maakt deel uit van UNESCO's Memory of the World.
- In het geval van de collectie 'persoonlijke effecten' (4700 enveloppen): het hoofddoel is niet archivering, maar repatriëring. De Arolsen Archives, voorheen de International Tracing Service, werd na de oorlog opgericht door de geallieerden om vermiste personen op te sporen.

Zodra deze basis is gelegd, kun je van start gaan met leseenheid 1.

Gebruikte methodes

Brainstorm en groepsgesprek

Materiaal

Dia met afbeelding

Duur

ongeveer 10 minuten

‘Effecten’ zijn...

een archief is...